

HESLO 2013

„Ustavične sa radujte v Pánovi! Opakujem: Radujte sa!“ (Flp 4, 4).

Prostredníctvom pedagogiky dobroty ponúkame mladým – ako don Bosco vychovávateľ – evanjelium radosti

Drahí bratia a sestry saleziánskej rodiny,

už sme svoju pozornosť zamerali na dejiny dona Bosca a usilovali sme sa lepšie pochopiť celý jeho život, poznačený prednostnou láskou k mladým. Cieľom Hesla 2013 je prehĺbiť jeho výchovnú ponuku. Konkrétne – *chceme sa priblížiť k donovi Boscovi vychovávateľovi*. Ide o to, aby sme prehĺbili a aktualizovali preventívny systém.

Ani v tejto úlohe však náš prístup nie je iba intelektuálny. Na jednej strane je nevyhnutne potrebné študijne prehĺbiť saleziánsku pedagogiku a aktualizovať ju podľa citlivosti a požiadaviek súčasnosti. Dnes sa totiž hlboko zmenili rôzne sociálne, ekonomické, kultúrne, politické a náboženské kontexty, v ktorých prežívame svoje povolanie a venujeme sa saleziánskemu poslaniu. Na druhej strane je rovnako potrebné pre charizmatickú vernosť nášmu otcovi stotožniť sa s obsahom a metódou jeho výchovnej a pastoračnej ponuky. V kontexte súčasnej spoločnosti sme povolaní byť svätými vychovávateľmi ako on tým, že ako on darujeme svoj život a pracujeme pre mladých a s mladými.

ZNOVU OBJAVIŤ PREVENTÍVNY SYSTÉM

Keď znovu premýšľame nad výchovnou skúsenosťou dona Bosca, sme povolaní verne ju uskutočňovať aj dnes. Aby sme mohli preventívny systém správne aktualizovať, nestačí hneď myslieť na programy, formuly alebo podčiarknuť všeobecné a dobré „heslá“, vhodné pre každé obdobie. Naše úsilie sa má v prvom rade zamerať na to, aby sme z historického hľadiska pochopili metódu dona Bosca. Konkrétne to znamená analyzovať rozmanitosť jeho činnosti pre mladých, obyčajný ľud, Cirkev, spoločnosť, pre rehoľný život, ale aj rozmanitosť spôsobu, akým vychovával mladých v prvom sviatočnom oratóriu, v malom seminári na Valdoccu, akým viedol saleziánskych a nesaleziánskych bohoslovcov, misionárov. Možno povedať, že už prvé oratórium v Pinardiho dome obsahovalo niektoré dôležité intuície, ku ktorým sa don Bosco následne dopracoval aj s ich hlbšou hodnotou komplexnej humanisticko-kresťanskej syntézy:

- a. pružná štruktúra, ktorá bola sprostredkovateľom medzi Cirkvou, mestskou spoločnosťou a mladými z ľudových vrstiev;
- b. úcta k ľudovému prostrediu a jeho ocenenie;
- c. náboženstvo ako základ výchovy podľa učenia katolíckej pedagogiky, ktorú si osvojil v kňazskom konvikte;
- d. dynamická spleť medzi náboženskou formáciou a ľudským rozvojom, medzi katechizmom a výchovou;
- e. presvedčenie, že vzdelanie je podstatným prostriedkom na osvetlenie mysle;
- f. výchova, ale aj katechéza, ktorá sa rozvíja vo všetkých prejavoch napriek obmedzenému času a zdrojom;
- g. zaplnenie a valorizácia voľného času;
- h. láskavosť ako výchovný štýl a vo všeobecnosti ako štýl kresťanského života.

Keď už správne poznáme historickú minulosť, treba pretlmočiť do súčasnosti veľké intuície a základné prvky preventívneho systému. Treba zmodernizovať princípy, pojmy, pôvodné smerodajné línie a novým spôsobom interpretovať v teoretickej a praktickej rovine *základné veľké idey*, ale aj *smerodajné prvky metódy*. Všetko má byť v prospech „nových“ mladých 21. storočia, v povolani žiť a konfrontovať sa so širokou a nevidanou paletou situácií a problémov, na ktoré súčasná veda už zameriava svoju kritickú reflexiu, a v dobe, ktorá sa radikálne zmenila.

Osobitne vám predkladám tri perspektívy, pričom prvú sa pokúsim hlbšie analyzovať.

1. Opäť klásť dôraz na zásadu „statočný občan – dobrý kresťan“

Vo svete, ktorý sa oproti 19. storočiu výrazne zmenil, konať – správať sa charitatívne podľa ohraničených, miestnych, pragmatických kritérií, a pritom nebrať do úvahy čo najširšie rozmery spoločného dobra v národnej a celosvetovej šírke, by bolo vážnym nedostatkom sociologického, ale aj teologického charakteru.

Chápať charitu len ako milodar, naliehavú pomoc, znamená vystaviť sa riziku, že sa budeme pohybovať iba v rámci „falošného samaritanizmu“.

V prvom rade sa treba venovať hlbokkej reflexii v špekulatívnej, teda bádateľskej rovine. Ona má mať na zreteli všetky prvky, ktoré sa týkajú ľudského, mládežníckeho, ľudového rastu osôb, a súčasne brať do úvahy rôzne náležité rozmery z filozoficko-antropologického, teologického, vedeckého, historického a metodologického hľadiska. Táto reflexia sa potom musí skonkrétniť v rovine *skúseností a operatívnej reflexie jednotlivých spolubratov* a komunít.

Máme ísť takým smerom, aby sme *zaktualizovaným* spôsobom potvrdili „spoločensko-politicko-výchovnú voľbu“ dona Bosca. Tým nechceme raziť ideologický aktivizmus, spojený s rozhodnutiami nejakej politickej strany, ale formovať k sociálnej a politickej citlivosti, ktorá vedie k rozhodnutiu investovať svoj život pre dobro sociálneho spoločenstva, teda angažovať vlastný život v

poslaní, vychádzajúc z nemeniteľných ľudských a kresťanských hodnôt. Inými slovami: keď sa bude brať do úvahy *sociálna kvalita výchovy*, oveľa ľahšie bude možné vytvoriť explicitné skúsenosti v oblasti sociálnej práce v tom najširšom zmysle slova.

Pýtajme sa: Robí saleziánska kongregácia, saleziánska rodina, naše provincie, skupiny a domy v tomto smere všetko, čo je možné? Je ich solidarita s mladými iba gestom citovej blízkosti, gestom darovania sa, alebo aj kompetentným príspevkom, rozumovou, primeranou a vhodnou odpoveďou na odpovede mladých a slabších sociálnych vrstiev?

Rovnako by sa malo nanovo hovoriť aj o „dobrom kresťanovi“. Don Bosco, zaniatený horlivosťou za duše, pochopil dvojznačnosť a nebezpečenstvo situácie, staval sa proti jej predpokladom, novými formami bojoval proti zlu napriek tomu, že kultúrne, ekonomické a iné zdroje, ktorými disponoval, boli veľmi slabé. Ide o to, ako človeku pomôcť objaviť vlastné povolanie, pravdu o jeho osobe a podľa nej aj žiť. A práve v tejto oblasti veriaci môžu ponúknuť svoj najvzácnejší príspevok.

Ako však aktualizovať zásadu „dobrého kresťana“ dona Bosca? Ako dnes ochrániť ľudsko-kresťanskú celistvosť projektu, ktorý pozostáva z formálnych alebo prevažne náboženských a pastoračných iniciatív, pred nebezpečenstvami starobyľých a nových integrizmov a výlučných prístupov? Ako zmeniť tradičnú výchovu, ktorej kontextom bola „monoreligiózna spoločnosť“, na otvorenú a súčasne kritickú výchovu v súčasnej pluralitnej spoločnosti? Ako vychovávať k samostatnému životu a súčasne mať účasť na živote multináboženského, multikultúrneho a multietnického sveta? Ako podporovať pedagogiku slobody a zodpovednosti, nasmerovanú na budovanie zodpovedných osobností, schopných robiť vyzreté slobodné rozhodnutia, otvorených pre medziosobnú komunikáciu, aktívne začlenených do spoločenských štruktúr nie s konformným, ale s konštruktívne kritickým postojom, keď sa súčasná tradičná pedagogika poslušnosti, prispôbená určitému druhu ekleziológie, čoraz viac dostáva do úzadia?

2. Vrátiť sa k mladým s väčšou odbornosťou

Don Bosco medzi mladými vypracoval svoj štýl života, svoje pastoračné a pedagogické dedičstvo, svoj systém, svoju spiritualitu. Saleziánske poslanie je zasvätenie sa, je to „prednostná láska“ k mladým a táto prednostná láska je, ako vieme, Božím darom. Je však úlohou našej inteligencie a nášho srdca rozvíjať ju a zdokonaľiť.

A potom, ak má mať vernosť nášmu poslaniu rozsiahly vplyv, musí byť v kontakte s prvkami súčasnej kultúry, so súčasnými základnými prvkami zmýšľania a správania. Stojíme skutočne zoči-voči veľkým výzvam, ktoré si vyžadujú serióznu analýzu, prepojenie kritických postrehov, prehĺbený kultúrny kontakt, schopnosť psychologicky a existenciálne mať účasť na rôznych situáciách. Preto je dôležité položiť si niekoľko otázok:

- a- *Kto sú presne mladí, ktorým osobne a v komunitách „zasväcujeme“ svoj život?*
- b- *Aká je naša pastoračná odbornosť v rovine teoretickej reflexie o výchovných itinerároch a v rovine pastoračnej praxe?*
- c- *Dnes musí byť výchovná zodpovednosť kolektíva, spoločná, všetci na nej musia mať účasť. Ako sa napájame na „sieť vzťahov“ v teritóriu, v ktorom žijú naši mladí, ale aj mimo neho.*
- d- *Ak sa sem-tam Cirkev cíti odzbrojená, keď ide o mladých, nie sú ňou dnes aj saleziáni alebo saleziánska rodina?*

3. Výchova srdca

V ostatných desaťročiach azda nové generácie saleziánov prežívajú určitý pocit neistoty, keď ide o starobylé formulácie preventívneho systému: buď preto, že nevedia, ako ich dnes aplikovať, alebo preto, že nevedome si preventívny systém predstavujú ako „paternalistický vzťah“ k mladým. Naopak, keď sa pozeráme na dona Bosca v jeho konkrétnej životnej situácii, zistíme, že inštinktívne a geniálne dokázal prekonať výchovný paternalizmus, ktorý pred ním v mnohých častiach sveta pretrvával niekoľko storočí (16. až 18. storočie).

Pýtame sa: Môžu dnes mladí a dospelí vstúpiť do srdca saleziána vychovávateľa? Čo v ňom môžu objaviť? Technokrata, síce šikovného, no bezduchého komunikátora, alebo bohatú ľudskosť, ktorá je doplnená a živená milosťou Ježiša Krista v mystickom tele?

Vychádzajúc z pedagogiky dona Bosca, základné prvky a línie Hesla na rok 2013 sú tieto:

1. **„Evanjelium radosti“**, ktoré charakterizuje celé dejiny dona Bosca a je dušou jeho rôznorodej činnosti. Don Bosco zachytil túžbu po šťastí, ktorú majú v sebe mladí, a ich radosť zo života pretlmočil do jazyka radosti, ihriska a sviatku; no nikdy neprestal poukazovať na Boha, ako na zdroj opravdivej radosti.
2. **Pedagogika dobroty.** Nepochybne je láskavosť dona Bosca charakteristickou črtou jeho pedagogickej metódy, ktorá je aj dnes platná či už v kresťanských častiach sveta, alebo v oblastiach, kde žijú mladí iného vierovyznania. Nemožno ju však zredukovať iba na nejaký pedagogický princíp, treba ju chápať ako podstatný prvok našej spirituality.
3. **Preventívny systém.** Predstavuje súhrn pedagogickej múdrosti dona Bosca a je prorockým posolstvom, ktoré zanechal svojim dedičom a celej Cirkvi. Ide o duchovnú a výchovnú skúsenosť, ktorá sa zakladá na rozume, náboženstve a láskavosti.
4. **Výchova je vecou srdca.** „Pedagogika dona Bosca,“ napísal don Braido, „sa stotožňuje s celou jeho činnosťou; a celá činnosť s jeho osobnosťou; a celý

don Bosco je v podstate vyjadrený v jeho srdci.“¹ V tomto spočíva jeho veľkosť a tajomstvo jeho vychovávateľského úspechu. „Tvrdiť, že svoje srdce úplne daroval mladým, znamená povedať, že celá jeho osoba, inteligencia, srdce, vôľa, fyzická sila, celá jeho bytosť sa zamerala konať im dobro, podporovať ich integrálny rozvoj a túžiť po ich večnom šťastí.“²

- 5. Formovanie statočného občana a dobrého kresťana.** Don Bosco viac ráz vyslovil zámer vychovávať statočných občanov a dobrých kresťanov, aby poukázal na *všetko to, čo mladí potrebujú*, aby mohli naplno žiť ľudským a kresťanským životom. Výchovná prítomnosť v spoločenskej oblasti teda zahŕňa tieto skutočnosti: výchovnú citlivosť, výchovné politiky, výchovnú kvalitu spoločenského spolunažívania, kultúru.
- 6. Saleziánsky humanizmus.** Don Bosco vedel „oceniť všetko pozitívne, čo je zakorenené do života ľudí, do stvorených vecí, do udalostí dejín. To ho privádzalo k tomu, že prijímal autentické hodnoty, prítomné vo svete, zvlášť ak sú milé mladým. Začlenil sa do toku kultúry a ľudského rozvoja svojej doby, pričom podnecoval dobro a odmietal nariekať nad zlom. Múdro sa usiloval o spoluprácu s mnohými ľuďmi, pretože bol presvedčený, že každý má nejaké dary, ktoré treba objaviť, uznať a oceniť. Veril v silu výchovy, ktorá podporuje rast mladého človeka a povzbudzuje ho, aby sa stal statočným občanom a dobrým kresťanom. Vždy a za akýchkoľvek podmienok sa spoliehal na prozreteľnosť Boha, ktorého prijímal a miloval ako Otca.“³
- 7. Preventívny systém a ľudské práva.** Jediným dôvodom existencie Kongregácie je integrálna spása mladých. Toto poslanie, evanjelium a naša charizma od nás dnes žiadajú, aby sme venovali pozornosť aj ľudským právam. Ide o novú cestu a reč, ktorú nemôžeme zanedbať. Preventívny systém a ľudské práva vzájomne pôsobia a obohacujú sa. V oblasti podpory a ochrany ľudských práv ponúka preventívny systém jedinečný a inovatívny výchovný prístup. Rovnako však ľudské práva ponúkajú preventívnemu systému nové horizonty a možnosti sociálneho a kultúrneho dosahu ako účinnú odpoveď na „drámu moderného ľudstva, na rozpor medzi výchovou a spoločnosťou, školou a občianskym životom“.⁴
- 8. Aby sme mohli hlbšie pochopiť a uviesť do života spomenuté prvky, je užitočné prečítať si:** *Preventívny systém vo výchove mládeže, List z Ríma a životopisy* Dominika Savia, Miška Magoneho a Františka Besucca. Tieto spisy dona Bosca veľmi dobre vyjadrujú jeho výchovnú skúsenosť, ale aj jeho pedagogické voľby.

¹ Porov. BRAIDO, P.: *Prevenire non reprimere. Il sistema educativo di Don Bosco*, LAS, Rím 1999, s. 181.

² RUFFINATO, P.: *Educhiamo con il cuore di Don Bosco*, in *Note di Pastorale Giovanile*, č. 6/2007, s. 9.

³ Porov. čl. 7 – *Charta identity charizmatickej identity saleziánskej rodiny*, Rím 2012.

⁴ Pozri Chàvez Villanueva, P.: *Educazione e cittadinanza. Lectio Magistralis per la Laurea Honoris Causa*, Janov 23. apríla 2007.

Don Pascual Chávez V. SDB
hlavný predstavený